

Retsudvalget
REU alm. del - Bilag 116
Offentligt

23. oktober 2006

**Ombudsmandens præsentation af
beretningen for 2005
på det offentlige debatmøde med
Retsudvalget den 8. november 2006**

Det offentlige møde mellem Retsudvalget og Folketingets Ombudsmand har efterhånden fundet en form som blandt andet består i at ombudsmanden, direktøren hos ombudsmanden og inspektionschefen giver en kort introduktion til beretningen.

Som jeg nævnte sidste år, tror jeg vi alle deler ønsket om at få så megen dialog som muligt, og derfor vil mit og mine medarbejders oplæg være korte og meget generelle.

Direktør Jens Møller vil orientere om et par af de markante sager fra beretningen; inspektionschef Lennart Frandsen vil orientere om inspektionerne, og selv vil jeg give nogle nøgletal for embedets virksomhed.

Først vil jeg dog gerne knytte en kommentar til et specielt kapitel i beretningen. Det drejer sig om den korte omtale af vores jubilæum som vi fejrede i dagene 30. marts – 2. april 2005. På det offentlige møde i november sidste år takkede jeg Folketinget for den støtte og opbakning som så tydeligt kom frem under fejringen af vores jubilæum – denne tak ønsker jeg at gentage her.

Før jeg vender mig mod nogle af nøgletallene, vil jeg også gøre opmærksom på at vi samtidig med beretningen har offentliggjort en ny udgave af den bog der fik titlen ”Ombudsmandens arbejde 1995-1999” da den udkom første gang i september 2000.

Grunden til at jeg nævner det her, er at jeg på tidligere offentlige møder har henledt opmærksomheden på bogen og det forsøg vi hermed har gjort på at formidle beretningens undertiden meget komplicerede sager på en anden og forhåbentlig mere overskuelig måde. Bogen henvender sig bl.a. til sagsbehandlere og andre medarbejdere der har den daglige kontakt med borgerne, og som har brug for at vide om der har været sager hos ombudsmanden som kunne angive løsningen på det problem den pågældende borgers sag eller situation indeholder.

Samtidig vil jeg også her benytte lejligheden til at oplyse om at vi ved embedet fortsætter vores projekt med mere målrettet og forbedret sprog i vores breve og udtalelser. På tidligere offentlige møder med Retsudvalget har netop spørgsmålet om vores sprog og kommunikation været fremme – og jeg nævner derfor bogen om ombudsmandens arbejde og vores fortsatte sprogprojekt for at sige at embedet og jeg stadig har en ambition om at udvikle os på dette punkt. Forandringer i relation til at målrette og forbedre sproget og kommunikationen i vores arbejde tager efter vores erfaringer ganske lang tid – måske også længere tid end vi egentlig selv var forberedt på da vi startede processen i 1994. Til vores trøst har vi dog nu eksterne sprogkonsulenters ord for at det ikke står så galt til, men at der selvfølgelig stadig kan ændres meget. Det prøver vi så.

Jeg vil herefter vende mig mod statistikken og nogle af hovedtallene for vores virksomhed:

Antallet af nye sager i 2005 var 4.266. I 2004 var det tilsvarende tal 4.093. I beretningsåret var der altså tale om en stigning i antallet af nye sager på 173.

Antallet af henvendelser fra klagere var 4.065. Førrige år var tallet 3.883. Igen en stigning i antallet i forholdet til førrige år – her med 182 sager, eller godt 4 %.

Sidste år var der, som nogle måske husker, et mindre fald i tallene for nye sager og for henvendelser fra klagere. Som jeg nævnte sidste år, har det aldrig været muligt at forklare disse udsving på tilfredsstillende vis; og der er efter min mening tale om et vist mål af tilfældigheder.

I 2005 afsluttede vi 4.283 sager mod 3.964 sidste år. Det glæder mig selvfølgelig altid når dette tal stiger, men som jeg også var inde på sidste år, så er det ikke muligt for mig at konkludere ret meget på baggrund af tallene. Igen er der tale om en flerhed af årsager der kan spille ind, og den vigtigste er sandsynligvis antallet af store, komplicerede sager.

Antallet af realitetsbehandlede sager var i 2005: 931.

I 197 af de 931 sager udtalte ombudsmanden kritik og/eller gav en henstilling. I 49 sager valgte myndighederne at genoptage sagen allerede som følge af at ombudsmanden havde bedt om en udtalelse. I vores statistik opføres sager af denne karakter under *afviste sager* fordi ombudsmanden netop ikke behandler sagen færdig. Hvis disse tilfælde imidlertid lægges sammen med antallet af sager hvor der blev udtalt kritik eller givet en henstilling, kan man sige at antallet af tilfælde hvor det, om jeg så må sige, fra klagerens synsvinkel, hjalp at ombudsmanden beskæftigede sig med sagen, var godt 26 %.

Antallet af sager som afventede ombudsmandens behandling den 1. juni 2006, var 123 mod 103 sidste år. Jeg vil her gøre opmærksom på en beklagelig trykfejl der findes på side 21 i beretningen under afsnittet *ombudsmandens sagsrestance*, hvor det ser ud som om vi i opgørelsen af vores restance slet ikke har medregnet de sager som er oprettet i løbet af 2005. Det har vi naturligvis. Restancen er - på helt sædvanlig

måde - opgjort som tallet for alle uafsluttede sager oprettet før 1. januar 2006 (og ikke, som der desværre står på side 21, 1.spalte, 1. januar 2005). Jeg beklager fejlen, der er berigtiget via vores hjemmeside.

Den gennemsnitlige sagsbehandlingstid i realitetssagerne var 156 dage. Sidste år var den på 153 dage i gennemsnit. Som jeg tidligere har været inde på, står vi igen over for et tal som embedet kun til en vis grad kan styre – og en forlængelse af den gennemsnitlige sagsbehandlingstid på 3 dage i år ligger efter min mening inden for en acceptabel margen. Til sammenligning var tallet i 2002 181 dage og i 2003 164 dage.

Efter denne korte introduktion vil jeg overlade ordet til Jens Møller.

-0-

Igen i år har jeg forsøgt at lægge en linje i udvalget af de få sager fra beretningen som jeg vil præsentere her på mødet. Tidligere har jeg sat fokus på sager der var principielle i forhold til den måde hvorpå myndighederne behandler sager, og på principielle sager i forhold til det indhold som afgørelserne får.

Fra beretningen for 2005 har jeg valgt at omtale to sager, hvoraf den ene viser lidt om nogle af de forvaltningsretlige konsekvenser den teknologiske udvikling kan føre til – eller sagt anderledes: de brydninger der kan registreres mellem den *klassiske forvaltningsret* – om man så kan sige – der jo især er udviklet på grundlag af erfaringerne med den papirbaserede sagsbehandling, og de problemer denne klassiske forvaltningsret kan skabe i et sagsbehandlingssystem der hviler på den nyere it-teknologi.

Den anden sag som jeg har udvalgt, handler om forpligtelsen for forvaltningen til selv at inddrage og overveje eventuelle menneskeretlige forpligtelser og problemer i de konkrete sager.

I sagen der er optrykt på side 409 (*sag 12-3*), bad jeg Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling om, sammen med Indenrigs- og Sundhedsministeriet og Kommunernes Landsforening, at komme med en udtalelse om hvordan de vil medvirke til at sikre at kommunernes it-løsninger i forbindelse med kommunalreformen overholder grundlæggende forvaltningsretlige krav.

Baggrunden for min henvendelse var at jeg i flere sager havde konstateret at der skete tilsidesættelse af forvaltningsretlige krav når en masseadministration skete ved hjælp af it-systemer. For eksempel havde en sag vist at myndigheder i visse it-systemer savner mulighed for at udskrive en nøjagtig kopi af pensionsmeddelelser, og at det ikke var muligt at gemme kopier (elektronisk eller i papirform) af afkrævningsbreve i inddrivelsessager.

Kravet om en kopi af myndighedernes udgående breve er særligt begrundet i to hensyn: dels at sikre bevis for det nøjagtige indhold af hvad der er meddelt, navnlig af hensyn til en efterfølgende prøvelse heraf hos f.eks. domstolene eller Folketingets Ombudsmand, dels hensynet til at kunne opfylde reglerne om aktindsigt, hvis det måtte ønskes, efter offentlighedsloven eller forvaltningslovens regler.

Det naturlige ønske om at sikre en mere effektiv anvendelse af it i den offentlige sektor – og jo altså fokuseringen på dette ønske i forbindelse med kommunalreformen – skabte for mig at se behov for at fremhæve nødvendigheden af at valget af it-løsninger ikke kun skal leve op til tekniske krav og specifikationer, men også garantere at kommunerne i deres administration kan leve op til de forvaltningsretlige krav.

Det Koordinerende Informationsudvalg, som er det udvalg der koordinerer og diskuterer it-løsninger i forbindelse med kommunalreformen, vedtog herefter på et møde i september 2005 at lave og udsende uddybende formuleringer til brug for kommunernes specifikationskrav i forbindelse med anskaffelse af it-systemer.

På den baggrund meddelte ombudsmanden at han ikke foretog sig mere i sagen, og oplyste at han og institutionen selvfølgelig var meget indstillet på at drøfte eventuelle spørgsmål der måtte opstå i forbindelse med det videre arbejde.

Sag 14-1, der er omtalt på side 425, handlede om myndighedernes afgørelser i forbindelse med fastsættelsen af en betalingsordning efter inddrivelsesloven. Jeg mente i forbindelse med sagen at det var nødvendigt at slå et vigtigt princip fast – nemlig forvaltningens pligt til at inddrage en klagers henvisning til for eksempel Den Europæiske Menneskerettighedskonventions bestemmelser hvis det kan være relevant for den retlige bedømmelse af den foreliggende situation.

I sagen bad jeg et socialt nævn om nærmere at forklare nævnets udtalelser til klageren om rækkevidden af denne forpligtelse. Nævnet havde i afgørelsen skrevet at det ikke havde pligt til at inddrage henvisninger til bl.a. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Nævnets svar til mig var heller ikke klart eller entydigt: På den ene side svarede nævnet at det måtte kunne gå ud fra at når Folketinget vedtager en lov, så må administrative myndigheder kunne lægge til grund at loven er i overensstemmelse med gældende love og regler – en formulering der i forlængelse af nævnets svar til klageren kunne efterlade det indtryk at nævnet generelt ikke mente sig forpligtet til at påse hvorvidt konkrete afgørelser ligger inden for rammerne af konventionens bestemmelser. På den anden side fremhævede nævnet i sit svar at man i den foreliggende sag ikke mente der var grundlag for at inddrage konventionens bestem-

melser, men at nævnet i øvrigt i hver enkelt sag vurderede hvilke retsgrundlag der var relevant.

Ombudsmanden fremhævede i forbindelse med sagen at Danmark ved sin tiltrædelse af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og de tilhørende protokoller, havde forpligtet sig til at handle i overensstemmelse med konventionens regler. Heraf følger blandt andet at forvaltningen af egen drift er forpligtet til inddrage menneskeretlige synspunkter i forbindelse med retsanvendelsen i de konkrete sager – og at nævnet derfor ved afgørelser i konkrete sager skal inddrage konventionens bestemmelser hvis det er relevant. Dette gælder efter ombudsmandens mening uanset hvilken type af forvaltningsafgørelse der måtte være tale om. Det afgørende er om afgørelsens resultat kan være i strid med statens forpligtelser (eller set fra et andet perspektiv: individets rettigheder) efter konventionen.

-0-

Tak til Jens Møller. Herefter vil Lennart Frandsen kort fortælle om embedets inspektionsvirksomhed:

Der har i 2005 været gennemført 31 inspektioner. I indeværende år gennemføres der i alt 40 inspektioner. Inspektionerne i 2005 fordeler sig således:

2 fængsler (Herstedvester og Holsbjergvej)

1 arresthus (Arrestafdelingen i Nyborg)

1 pension (Kastanienborg)

1 sikret institution (Bakkegården)

7 detentioner

10 venterum

4 psykiatriske hospitaler (Odense, Århus, Børn og Unge-psykiatrien i Århus, Roskilde)

2 sociale bosteder

2 handicaptilgængelighed (Fiskeri- og Søfartsmuseet i Esbjerg, Esbjerg Rådhus)

1 Udlændingestyrelsen

De forholdsmæssigt mange inspektioner af politiets *venterum* har sammenhæng med at det nu gennem Rigspolitichefen er lykkedes at få "orden" på alle politiets *venterum* bl.a. således at de nu som hovedregel har en størrelse på mindst 5 m².

Ellers følger mønsteret med de valgte inspektioner det særlige ansvar som Folketingets Ombudsmand har på dette område.

Det kan nævnes at alle *statsfængsler* nu er inspiceret efter 1997. Det samme gælder for alle *arresthuse* og *arrestafdelinger*. Geninspektioner af *arresthuse* er påbegyndt for nogle år siden, og geninspektioner af *fængsler* begynder næste år.

Der mangler nu at blive inspiceret ca. 15 *psykiatriske hospitaler* før de alle er inspiceret efter 1997. Også *distriktpsikiatrien* og *psykiatriske bosteder* er blevet inspiceret og vil i fremtiden indgå i inspektionerne.

I alle de nye regioner findes *sociale bosteder* som er blevet inspiceret. Vi går ud fra at regionerne ved det fremtidige ansvar de får for bosteder, tager de foretagne inspektioner og de tilsynsordninger der i den forbindelse er set kritisk på, i betragtning. Med hensyn til de bosteder der kommet til at høre under (de nye store) kommuner, forestår der et større arbejde.

Sidste år brugte jeg nogen tid på at beskæftige mig med *grønlandske forhold*. Jeg kan i tilslutning til det jeg da omtalte, og med henvisning til Folketingets Retsudvalgs rejse til Østgrønland og Vestgrønland i eftersommeren 2006, oplyse:

at der nu er gennemført en sparsom møblering af detentionerne i Grønland således at forholdene for f.eks. domfældte og tilbageholdte er blevet forbedret; der er også sket en række andre forbedrende ændringer, og

at Folketingets Ombudsmand har opmærksomheden henledt på den meget lange ventekø der er til udståelse af straf i Grønland (over 200 domfældte venter).

Så vil jeg i øvrigt kort omtale Folketingets Ombudsmands virksomhed på baggrund af folketingsbeslutningen fra 1993 om ombudsmandens overvågning af området *ligebehandling af handicappede*.

Også i forbindelse med FN's konvention om handicappedes muligheder, som ventes vedtaget inden for det næste halve år, har ombudsmanden besluttet i fremtiden hvert år at udarbejde en særlig rapport hvori der redegøres for hvad Folketingets Ombudsmand har gjort på dette område.

Jeg kan tage lidt forskud på det ved at oplyse at kommunalreformen har givet anledning til at Folketingets Ombudsmand har rettet henvendelse til alle landets sammenlægningsudvalg med henblik på at sikre at der er adgang for bevægelseshandicappede (kørestolsbrugere) til de nye byrådssale, og at der i øvrigt træffes foranstaltning for at tilgodese handicappedes adgang til at deltage i den demokratiske proces (f.eks. teleslynge i byrådssale). Jeg kan i den forbindelse henvise til at der indtil nu er foretaget handicaptilgængelighedsinspektioner af 4 byråds-/amtsrådssale (Sorø (både byråds- og amtsrådsal), Århus, Esbjerg og København).

Retsreformen betyder at der i fremtiden er et mindre antal retter i landet. Det er sikret - gennem Center for Ligebehandling af Handicappede - at Domstolsstyrelsen og Slots- og Ejendomsstyrelsen er blevet gjort opmærksom på at den fornødne tilgængelighed for kørestolsbrugere til de (nye) retsbygninger skal etableres.

Og så kan jeg til sidst oplyse at Folketingets Ombudsmand er begyndt at tage fat på folkekirker, kirkegårde og kapeller med hensyn til handicaptilgængelighed. Der er netop foretaget inspektion af en meget gammel kirke i København, nemlig Holmens Kirke (og Holmens Kirkegård og kapel), og den nyeste kirke i Københavnsområdet, Skelgårdskirken i Tårnby på Amager.